

Biblioteksplan för Region Örebro län 2020 – 2023

Biblioteksplan för Region Örebro län 2020 – 2023

Dnr 19RS8875

Innehåll

Sammanfattning	4
Bakgrund	5
Syfte och arbetsprocess	5
Vision	6
Utmaningar och mål	6
Digitalisering	8
Ekonomi	8
Mänskliga rättigheter.....	8
Läsning	10
Vårdarbete	10
Kvalitetsmålet.....	11
Tillgänglighetsmålet	11
Samverkansmålet.....	12
Biblioteksverksamheter med Region Örebro län som huvudman.....	13
Regional biblioteksverksamhet (§ 11 bibliotekslagen)	13
Litteraturfrämjande verksamhet	18
Sjukhusbibliotek.....	19
Medicinsk biblioteksverksamhet.....	19
Patientbibliotek.....	22
Folkhögskolornas bibliotek.....	25
Uppföljning	29
Bilaga 1: Bibliotekslag (2013:801)	30
Bilaga 2: Kostnader och personal.....	34

Sammanfattning

Enligt 17§ bibliotekslagen ska regioner anta planer för sin verksamhet på biblioteksområdet. För Region Örebro läns del handlar det om sjukhusbibliotek, folkhögskolebibliotek och den regionala biblioteksverksamhet som beskrivs i 11§¹. Biblioteksplanen för Region Örebro län gäller 2020 – 2023 och utgår från den regionala utvecklingsstrategin. Biblioteksplanen är antagen 2020-06-17 av Region Örebro läns regionfullmäktige.

Att formulera gemensamma mål för samtliga biblioteksverksamheter med regional huvudman är, utifrån de stora skillnaderna i uppdrag, verksamhetsinriktning och målgrupper, inte självklart. Det är svårt att finna gemensamma nämnare för behoven av bibliotekstjänster på folkhögskolorna, på sjukhusen eller på folkbiblioteken. Trots de skillnader som finns har samtliga biblioteksverksamheter i uppgift att tillgängliggöra och förmedla kunskap i olika former.

Gemensamma mål för biblioteksverksamheterna kan kopplas till begrepp som kvalitet, tillgänglighet och samarbete.

Kvalitetsmålet: *Biblioteksverksamheterna inom Region Örebro län ska*

- *sträva efter att ge sina användare en så hög kvalitet i sitt tjänsteutbud som möjligt med de medel som ställs till förfogande.*

Tillgänglighetsmålet: *Biblioteksverksamheterna inom Region Örebro län ska*

- *ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.*
- *åtgärda fysiska hinder för åtkomst till bibliotekens lokaler.*
- *se till att digitala, och andra, bibliotekstjänster ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.*

Samverkansmålet: *Biblioteksverksamheterna inom Region Örebro län ska*

- *sträva efter att identifiera samverkansområden och samverkanspartners så att tjänsteutbudet blir mer tillgängligt för användarna samtidigt som det ökar verksamheternas effektivitet och hållbarhet*

Biblioteksverksamheterna formulerar, utifrån den regionala utvecklingsstrategin, mål

¹ Den del av biblioteksplanen för Region Örebro län som behandlar den regionala biblioteksverksamheten enligt § 11 bibliotekslagen ska även ses som ett komplement till Kulturplanen för Örebro län

för sin verksamhet och följer upp målen var och en för sig. Uppföljningen genomförs inom den organisatoriska enhet som har ansvar för respektive biblioteksverksamhet.

Bakgrund

I regeringsformen² heter det att den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Särskilt ska det allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa. Vidare heter det att det allmänna ska verka för att demokratis idéer blir vägledande inom samhällets alla områden. Det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara. Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person.

Bibliotekslagen (SFS 2013:801) är ett verktyg för att genomföra intentionerna i grundlagen i och med att biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Med det allmänna biblioteksväsendet avses all offentligt finansierad biblioteksverksamhet. Enligt lagen ska regionerna anta planer för sin verksamhet inom biblioteksområdet.

Region Örebro län är huvudman för de medicinska biblioteken och patientbiblioteken på Karlskoga och Lindesbergs lasarett. Region Örebro län och Örebro universitet har ett gemensamt medicinskt bibliotek kopplat till universitetssjukhuset (USÖ) – Campus USÖ – medan patientbiblioteket på USÖ drivs på entreprenad av Örebro kommun. Det finns även skolbibliotek på Region Örebro läns folkhögskolor i Fellingsbro och Kävesta. Den regionala biblioteksverksamheten, som beskrivs i bibliotekslagen § 11, med folkbiblioteken som målgrupp, ingår också i biblioteksverksamheterna med Region Örebro län som huvudman.

Syfte och arbetsprocess

Region Örebro läns biblioteksplan är en handlingsplan för den regionala utvecklingsstrategin. Den har betydelse för möjligheterna till nationell uppföljning, samordning och kvalitetsutveckling inom det allmänna biblioteksväsendet. Biblioteksplanen för Region Örebro län gäller från 2020 till 2023.

² Regeringsformen 1 kap 2 §

Den kartläggning över biblioteksverksamheter som ligger till grund för biblioteksplanen utgår från en enkät, intervjuer med ansvarig personal samt insamling av information från Region Örebro läns webbsidor. Dialogmöten har genomförts med representanter för folkbiblioteken angående den regionala biblioteksverksamheten, med representanter för sjukhusbiblioteken samt representanter för folkhögskolebiblioteken. Samråd har genomförts med representanter för de finska och romska nationella minoriteterna. Förslaget till biblioteksplan för Region Örebro län har gått ut på remiss till berörda aktörer och deras synpunkter har lagts till.

Vision

Region Örebro läns biblioteksplan utgår från Region Örebro läns vision – ”Tillsammans skapar vi ett bättre liv” – och värdegrund. Arbetet med att ta fram en gemensam värdegrund för Region Örebro län pågår, men är ännu inte slutförd. Tills den nya värdegrunden är beslutad utgår verksamheterna från den som finns i dag:

- Vi skapar förtroende genom att vara lyhörda, öppna, samspelta och engagerade i en utveckling för människors bästa.
- Vi visar respekt för allas lika värde och delaktighet.
- Vi finns nära invånarna under hela livet.
- Vi ser behoven hos varje person.

Utmaningar och mål

De biblioteksverksamheter som bedrivs av Region Örebro län – medicinska biblioteksverksamheter, patientbibliotek, folkhögskolebibliotek och den regionala biblioteksverksamheten – arbetar under olika förutsättningar. De har skilda uppdrag, målgrupper och verksamhets- och samverkansformer. Skillnaderna dem emellan är ofta större än likheterna. Medan den regionala biblioteksverksamhet som beskrivs i § 11 bibliotekslagen har lagstöd är de andra bibliotekformerna mer eller mindre frivilliga åtaganden från regionens sida. Samtidigt skapar samtliga biblioteksverksamheter förutsättningar så att de organisatoriska enheter de tillhör ska kunna genomföra sina uppdrag effektivt och hållbart.

Att formulera gemensamma utmaningar och mål för samtliga biblioteksverksamheter med regional huvudman är, utifrån de stora skillnaderna i uppdrag, verksamhetsinriktning och målgrupper, inte självklart. Det är svårt att finna gemensamma nämnare för behov av bibliotekstjänster hos såväl deltagare och lärare på folkhögskolorna, forskare och vårdpersonal på sjukhusen, sjukvårdens patienter och deras anhöriga samt de kommunala folkbiblioteken.

Gemensamt för Region Örebro läns biblioteksverksamheter är att de måste förhålla sig till den regionala utvecklingsstrategin³ – RUS – som utgår från FN:s globala utvecklingsmål och pekar ut tre övergripande mål för länets utveckling:

- Stark konkurrenskraft.
- Hög och jämlik livskvalitet.
- God resurseffektivitet.

Dessa övergripande mål preciseras i en rad effektmål samt indikatorer kopplade till effektmålen. För att nå de uppsatta målen har aktörerna i länet enats om tio prioriterade områden. Var och en av dessa har i sin tur tre strategiska inriktningar för att nå det önskvärda läget. Biblioteksplanen är en handlingsplan för att uppnå RUS:ens övergripande mål. Biblioteksverksamheterna är på skilda sätt kopplade till strategins prioriterade områden:

- Innovationskraft och specialisering – de medicinska biblioteken.
- Kunskapslyft och utbildning – de medicinska biblioteken, folkhögskolebiblioteken.
- Kompetensförsörjning och matchning – folkhögskolebiblioteken.
- Social sammanhållning och demokrati – den regionala biblioteksverksamheten, folkhögskolebiblioteken.
- Hälsöfrämjande arbete och hälso- och sjukvård – de medicinska biblioteken, patientbiblioteken, folkhögskolebiblioteken, den regionala biblioteksverksamheten.
- Upplevelser och evenemang – den regionala biblioteksverksamheten, patientbiblioteken, folkhögskolebiblioteken.

Enligt bibliotekslagen ska biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Förmedling av kunskaper blir därför något som förenar biblioteksverksamheterna. Trots sina skillnader har samtliga biblioteksverksamheter med regional huvudman i uppgift att tillgängliggöra kunskap i olika former.

Vidare heter det i bibliotekslagen att biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Lagen pekar också ut tre prioriterade grupper som gäller alla bibliotekstyper inom det allmänna biblioteksväsendet: personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna samt personer med annat modersmål än svenska. Detta är dock inte obligatoriskt för alla bibliotekstyper. De medicinska biblioteken verkar till exempel inom forskningsområdet i en engelskspråkigt kontext, medan andra bibliotek står för att främja litteraturens ställning och kulturell verksamhet. Region Örebro läns biblioteksverksamheter uppfyller tillsammans det som efterfrågas i lagen.

³ <https://www.regionorebrolan.se/sv/Regional-utveckling/Regional-utvecklingsstrategi11/>

Digitalisering

I digitaliseringen ligger nyckeln till förändring och utveckling av bibliotekens uppgift och roll i samhället. Om biblioteken ska behålla och öka sin relevans hos användarna är digital tillgänglighet den mest centrala frågan. Bibliotekens resurser måste göras möjliga att nå för användarna utifrån det sätt dessa söker kunskap i dag. Många invånare befinner sig därtill i ett digitalt utanförskap. Oavsett orsak begränsas deras bildningssträvanden, deras möjlighet att delta i samhället och kulturlivet eller deras möjlighet att ta del av patientinformation via 1177 Vårdguiden. Det handlar även om källkritik och datasäkerhet om desinformation och att hantera falska nyheter. Äldre är en grupp som har pekats ut som särskilt sårbar i sammanhanget. En utmaning för länets folkbibliotek, patientbibliotek och folkhögskolebibliotek är att bidra till att den digitala klyftan minskar. En annan utmaning är att stärka bibliotekspersonalens digitala kompetenser och förutsättningar att möta den digitala omställningen.

Ekonomi

För Region Örebro län innebär ändrade ekonomiska förutsättningar för de närmaste åren att det inte sker någon generell uppräknings av anslagen till nämnderna. Omställningen till svårare ekonomiska förutsättningar innebär att alla verksamheter – även biblioteksverksamheterna – behöver förändras och utvecklas för att kunna utföra uppdragen med minskad resursförbrukning.

En speciell utmaning för de medicinska biblioteken är framtiden inom SKR:s Eira-samarbete och prisutvecklingen på de databaser som erbjuds. Prisutvecklingen kan även kopplas till inlåsnings effekter i betaldata baser och höga licenskostnader för vetenskapliga artiklar. Om regeringens målbild om öppen tillgång till vetenskapliga publikationer och forskningsdata uppnås och forskningsresultat inte längre är bakom betalväggar ökar möjligheterna för alla grupper i samhället att ta del av och använda forskningen i sin kompetensutveckling och dagliga verksamhet. På så sätt går det att fatta beslut på vetenskaplig grund inom hälso- och sjukvården.

Mänskliga rättigheter

Alla människor, oberoende av kön, könsidentitet, sexuell läggning eller könsuttryck, ska ha samma makt och möjlighet att forma såväl samhället som sina egna liv. Därför ska även biblioteken väga in ett jämställdhetsperspektiv i sitt arbete. Det behövs en medvetenhet om att jämställdhet påverkas av och samspelar med andra aspekter, till exempel ålder, etnicitet, religiös tillhörighet, socioekonomi och funktionsnedsättning.

Barns och ungas uppväxtvillkor är ett prioriterat område som utgår från FN:s konvention om barnets rättigheter. Det betyder att barn och unga ska få komma till tals och ges inflytande samt att barnets bästa, utifrån mognad och ålder, ska prövas och beaktas. De ska ha möjlighet att både ta del av kultur och själva skapa kultur, på

fritiden, i förskolan, i skolan men också på sjukhus. En generell utmaning för samtliga biblioteksformer är att göra barnkonventionen känd bland vuxna (personal, deltagare, anhöriga) och barn. En utmaning för den regionala biblioteksverksamheten är att stödja och stärka det implementeringsarbete om barnrättskonventionen som startats av, för och med länets folkbibliotek. En motsvarande utmaning är att konventionen implementeras i patientbibliotekens verksamhet.

Alla invånare ska känna sig som en del av det svenska samhället och kunna vara med och bidra, oavsett var de är födda. Möjligheten att ta del av, delta i och påverka kultur ska inte vara avhängigt religiös tillhörighet, etnisk, eller språklig bakgrund. Ett jämlikt, inkluderande kulturliv innebär möjlighet till ett vitaliserat samhälle där ökat internationellt utbyte är en viktig del. Folkbibliotek är en av de första samhällsinstitutioner som invandrare och flyktingar kommer i kontakt med. Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och främja de nationella minoriteternas rättighet att behålla och utveckla sin kultur.⁴ Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas. Det är en utmaning för den regionala biblioteksverksamheten att hitta samarbetsformer med folkbiblioteken så att dessa kan ge en likvärdig service till grupper med annan språklig bakgrund och till de nationella minoriteterna.

Andelen äldre ökar i vårt län. Äldre personer har generellt sett fått en bättre hälsa och lever längre, men samtidigt ökar de socioekonomiska skillnaderna. Folkbibliotek och patientbibliotek kan bidra till att stärka det friska och skjuta upp funktionsnedsättningar genom att medverka i hälsofrämjande insatser som förbättrar livskvaliteten för den enskilde. I den äldre generationen av invandrare finns de som saknar eller har förlorat sina kunskaper i svenska. Utmaningen är att hitta samverkansformer på såväl regional som kommunal nivå till stöd för denna grupp.

Personer med funktionsnedsättning har rätt att leva ett självständigt liv på lika villkor som alla andra. De ska ha möjlighet att utveckla och använda sin kreativa, artistiska och intellektuella förmåga, i eget intresse och för samhällets berikande. De ska också ha rätt till erkännande av och stöd för sin särskilda kulturella och språkliga identitet. Tillgänglighet är en allmän princip när det gäller såväl den fysiska miljön till bibliotekens lokaler som till information och kommunikation. Det finns dock fortfarande många hinder, även på biblioteken, för att personer med funktionsnedsättning ska ha möjlighet att delta utifrån sina egna förutsättningar.

För fortsatt demokratisk samhällsutveckling är yttrandefriheten och kulturens fria ställning centrala. Det ska därför finnas förutsättningar för allas delaktighet i kultur-

⁴ Se <https://www.minoritet.se/> för mer information om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken

och samhällslivet oavsett var man bor och oavsett kulturell och social bakgrund. På så sätt skapas en attraktiv livsmiljö och livskvalitet i hela länet. I Örebro län bidrar framförallt folkbibliotek, men även folkhögskolebibliotek och sjukhusbibliotek, till den demokratiska utvecklingen och är krafter som överbygger gränser, skapar sammanhållning och ger människor mening i vardagen. För samverkan och hantering av samhällsutmaningar är det viktigt med nätverk och mötesplatser för engagerad allmänhet och engagerade organisationer. Ett demokratiskt samhälle stödjer litteraturen och dess ställning, biblioteken kanaliserar detta stöd till läsarna. Utmaningen för biblioteken är att inspirera till ett fördjupat läsande av kvalificerade texter. Ett djupläsande behövs för förmågan att förstå och lära av omvärlden. Utan förmåga till läsning under längre tid försvinner en möjlighet till förståelse av komplexa sammanhang och nyanser.

Läsning

Alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet. Att alla kan läsa och förstå det de läser är en demokratifråga. Oavsett om läsningen sker via ögon, öron eller fingrar är läskunnighet och läsförståelse nödvändigt för att förstå och hantera omvärlden. Läsning och de språkfärdigheter och insikter som följer av läsningen skapar förutsättningar för ett aktivt deltagande i det demokratiska samhället. Det är av största vikt att läsfrämjande insatser genomförs i så tidiga åldrar som möjligt. Att inspirera till läslust och en förbättrad språkutveckling är ett uppdrag för såväl den regionala biblioteksverksamheten som för patientbiblioteken och folkhögskolebiblioteken. Dessa kan spela en stor roll för att minska läsklyftor som hänger samman med kön, ålder, bostadsort, språk och sociala förhållanden. Det är särskilt viktigt att kompetensen hos bibliotekspersonal som arbetar med barns språkutveckling tas tillvara i samverkansarbetet mellan till exempel folkbibliotek, patientbibliotek, barnhälsovård och förskola. Det är en gemensam utmaning att minska läsklyftan i samhället och att ge barn och vuxna lika förutsättningar att utveckla en god läsförmåga. Att arbeta med läsfrämjande insatser för vuxenstuderande på till exempel folkhögskolor bidrar också till att minska läsklyftan i samhället.

Vårdarbete

Förändrade vårdformer inom hälso- och sjukvården innebär att allt fler patienter får vård och omsorg hemma. Kortare vårdtider och att allt färre patienter ligger kvar på sjukhusen innebär att det behövs nya arbetsätt för att patientbiblioteken ska nå ut med sin service. Samtidigt finns kliniker och avdelningar där patienter har långa vårdtider med andra behov av biblioteksservice. En utmaning för patientbiblioteken är att marknadsföra verksamheten genom att tillgängliggöra den digitalt eller prova på nya metoder som biblioterapi.

Under kommande år förväntas vårdbehoven öka till följd av en åldrande befolkning och fler personer med kroniska sjukdomar. Hälso- och sjukvården kan behöva öka fokus på hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbete i samverkan med andra aktörer, vilket ställer krav på ökad kunskap. Andra stora utmaningar berör patientsäkerhetsproblem och fragmenterade vårdprocesser med bristande helhetsperspektiv på patienten. Att möta de här utmaningarna kan kräva en väl fungerande planering av både bemanning, kontinuerlig kompetensutveckling och effektiva arbetssätt.⁵ Utmaningen för sjukhusbiblioteken är att vara en del i den processen.

Målet för Region Örebro län är att erbjuda patienter en god, jämlik och säker vård med nollvision för vårdskador. Länets invånare ska få vård som håller hög kvalitet. Regionens medicinska bibliotek bidrar till ökad patientsäkerhet och sjukvårdens effektivitet genom att hälso- och sjukvårdspersonalens informationskompetens ökas och utvecklas. En utmaning för de medicinska biblioteken är att vara delaktig i att nå de effektmål som berör hälso- och sjukvård samt forskning, utbildning och innovation. För att vara delaktig i de processerna finns ett behov av marknadsföring av sjukhusbiblioteken och av de medicinska bibliotekariernas kompetens.

Kvalitetsmålet

Även om biblioteksverksamheternas kvalitetsarbete och uppföljning sker på helt skilda sätt så är det av högsta vikt att verksamheterna kvalitetssäkras.

Biblioteksverksamheterna inom Region Örebro län ska

- *sträva efter att ge sina användare en så hög kvalitet i sitt tjänsteutbud som möjligt med de medel som ställs till förfogande.*

Med kvalitet avses ”att utifrån den bäst kända kunskapen leverera tjänster och produkter som uppfyller intressenters krav och behov, i enlighet med lagar, förordningar och föreskrifter.”⁶

Tillgänglighetsmålet

Tillgänglighet kan inte endast definieras som en riktad service till personer med funktionsnedsättning. Tillgänglighet handlar om en prioriterad infrastruktur som möter behovet av service utifrån individens behov och förutsättningar, samt ger alla tillgång till information, litteratur och kunskap oavsett format.

Biblioteksverksamheterna tillgängliggör sin verksamhet såväl i fysisk form som i digital form. Utanför biblioteksverksamheterna erbjuder Centrum för hjälpmedel läs- och skrivstödande programvaror för patienter med språkstörning eller dyslexi.

⁵ Framtidens vårdkompetens, Socialstyrelsen och UKÄ

⁶ Policy för Region Örebro läns arbete med kvalitet och utveckling

Biblioteksverksamheterna inom Region Örebro län ska

- *ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information*
- *åtgärda fysiska hinder för åtkomst till bibliotekens lokaler*
- *se till att digitala, och andra, bibliotekstjänster ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.*

Samverkansmålet

Enligt bibliotekslagen ska bibliotek och bibliotekshuvudmän i det allmänna biblioteksväsendet samverka. När det gäller Region Örebro läns biblioteksverksamheter finns formaliserad samverkan på USÖ. Dels med Örebro universitet om biblioteket på Campus USÖ kring ansvaret för tillgången till medicinska elektroniska resurser som databaser och tidskrifter för hela Region Örebro län. Dels med Örebro kommun om patientbiblioteket. Sjukhusbiblioteken i Lindesberg och Karlskoga samarbetar med Fellingsbro folkhögskolas bibliotek om en gemensam bibliotekskatalog. Folkhögskolebiblioteken får del av Statens kulturråds distributionsstöd till utgivningen av kvalitetslitteratur genom den regionala biblioteksverksamhetens försorg.

Olika funktioner inom Region Örebro län identifierar länets folkbibliotek som strategiskt viktiga samverkanspartners för att nå gemensamma mål eller för att informera allmänheten. Ett exempel är barnhälsovårdens och familjecentralernas samarbete med folkbibliotek.

Samverkan främjas även genom den regionala biblioteksverksamhetens samverkan med de kommunala folkbiblioteken. De utgör tillsammans en gemensam biblioteksinfrastruktur i länet genom inköp av gemensamma databaser, fjärrlånesamarbete, transportordning, samsöksfunktion för bibliotekskataloger samt fortbildning och projektstöd.

Biblioteksverksamheterna inom Region Örebro län ska

- *sträva efter att identifiera samverkansområden och samverkanspartners så att tjänsteutbudet blir mer tillgängligt för användarna samtidigt som det ökar verksamheternas effektivitet och hållbarhet.*

Biblioteksverksamheter med Region Örebro län som huvudman

Presentationerna av biblioteksverksamheterna innehåller en övergripande beskrivning av verksamheten samt de mål som finns under planperioden.

Regional biblioteksverksamhet (§ 11 bibliotekslagen)

Region Örebro län har enligt § 11 bibliotekslagen i uppdrag att bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling⁷ och kvalitet⁸ när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. Den regionala biblioteksverksamheten utgår förutom från bibliotekslagen även från Region Örebro läns kulturplan 2020 – 2023. Kulturplanen är en handlingsplan och ett stöd till Region Örebro läns utvecklingsstrategi, där kulturområdet har tre strategiska inriktningar för att nå det önskvärda läget 2030:

- Stärk länets kulturella infrastruktur med tonvikt på ett jämlikt, jämställt och tillgängligt kulturliv med barn och unga i fokus.
- Öka tillgängligheten och utbudet av kultur, upplevelser och evenemang.
- Skapa förutsättningar för ett starkt civilsamhälle och en stark folkbildning som bidrar till demokrati och social sammanhållning.

Den regionala biblioteksverksamheten i Kulturplan för Örebro län⁹

Kulturplanens inriktningsmål under planperioden är ”Solidariskt fördelad kultur” samt ”Kultur och hälsa”. Dessa inriktningsmål gäller även för den regionala biblioteksverksamheten. Solidariskt fördelad kultur bygger på demokratisk grund och är tillgänglig för alla. Möjligheten att delta i kulturlivet ska inte begränsas till faktorer som utbildning, ekonomi, bostadsort, funktionsnedsättning, etnicitet, språk, religiös tillhörighet, kön, könstillhörighet, sexuell läggning eller ålder. Solidariskt fördelad kultur har särskilt fokus på att nå nya målgrupper.

De sex perspektiv som kulturplanen särskilt lyfter fram 2020–2023 (utan inbördes ordning) är:

- Hela länet
- Jämställdhet (inklusive HBTQ)
- Socioekonomi
- Barn

⁷ Region Örebro läns definition av utveckling: att systematiskt och metodiskt nyttja forskningsresultat, idéer och övriga kunskapskällor i syfte att verksamheten ska leverera en högre kvalitet genom att förbättra eller skapa processer, arbetssätt, tjänster och produkter.

⁸ Region Örebro läns definition av kvalitet: se sidan 12

⁹ Örebro läns kulturplan 2020–2023 Tillsammans skapar vi ett bättre liv – med kultur som kraft

- Etnisk och språklig bakgrund
- Funktionsnedsättning.

Den regionala biblioteksverksamheten ska ha en plan för arbetet med ökad jämställdhet och jämlikhet, medverka i att stärka lärandet utifrån de sex perspektiven samt ha dem som utgångspunkt vid nya kultursatsningar.

Den regionala biblioteksverksamheten består från och med 2020 av fyra fast anställda utvecklingsledare, samt vid behov projektanställda. Utvecklingsledarnas inriktningar är bland annat läs- och litteraturfrämjande, bemötande, mänskliga rättigheter, digitaliserad mediehantering och ledarskapsutveckling. Ansvarig förvaltning är Regional utveckling, där verksamheten är placerad inom område Kultur och ideell sektor. Ansvarig politisk nivå är Kulturnämnden.

Den regionala biblioteksverksamheten fungerar som ett resurscentrum för regional biblioteksutveckling med kommunernas folkbibliotek som primär målgrupp. Uppdraget syftar till att dessa utvecklar och stärker kvaliteten i sina verksamheter, så att de blir angelägna och relevanta för alla kommuninvånare. Folkbiblioteken får stöd genom lokalt utvecklingsarbete, projekt och handledning. Verksamheten drivs inom ramen för en väletablerad samverkansstruktur av nätverk och arbetsgrupper med personal från länets folkbibliotek och andra aktörer i och utanför länet. Den regionala biblioteksverksamheten medverkar bland annat i det nationella samarbete som finns inom ramen för Föreningen för Regional Biblioteksverksamhet, Kungl. Bibliotekets nätverk ”Träffpunkt biblioteksplaner” samt i Region Örebro läns ”Nätverket för regional kulturutveckling”.

Mål och indikatorer för den regionala biblioteksverksamheten

Varje mål specificeras närmare i interna uppdragsbeskrivningar eller projektplaner. Målen är kopplade till bibliotekslagen, den regionala utvecklingsstrategin och kulturplanen och följs upp internt inom Kultur och Ideell sektor samt externt till Myndigheten för kulturanalys och Statens kulturråd.

För att nå målen

- finns en struktur för samverkan av, med och för folkbiblioteken
- avsätts projektmedel till folkbibliotekens utvecklingsarbete
- finns en taxonomi för prioriteringar i genomförandet av verksamheten
- genomförs och förmedlas en strategisk omvärldsbevakning inom och utanför biblioteksområdet
- finns ett särskilt fokus på folkbibliotekens verksamhetsansvariga
- erbjuds fortbildningar av, med och för folkbibliotekspersonal inom en rad områden
- ingår den regionala biblioteksverksamheten i en rad regionala, nationella och internationella nätverk för biblioteksutveckling

- arbetar den regionala biblioteksverksamheten tillsammans med länets folkbibliotek fram handlingsplaner eller strategier för gemensamma åtaganden och mål utifrån bibliotekslagen. Handlingsplanerna beskriver de aktiviteter som ska ske inom området och visar på vem som ska göra vad, när och hur
- eftersträvar den regionala biblioteksverksamheten ett uppsökande, utforskande och utvecklingsinriktat arbetssätt.

Mål:

Den regionala biblioteksverksamheten ska

1. tillsammans med folkbiblioteken verka för att deltagandet vid allmänna val ökar.

Indikator: Antalet projektbidrag till folkbiblioteken som syftar till att öka deltagandet i allmänna val.

2. tillsammans med folkbiblioteken verka för att mänskliga rättigheter implementeras i folkbiblioteksverksamheterna.

Indikatorer:

- Ett gemensamt regionalt forum för erfarenhetsutbyte i syfte att stärka kunskaperna om delaktighet, inflytande och jämställdhet i samhällsutvecklingen är etablerat mellan den regionala biblioteksverksamheten och folkbiblioteken i hela länet.
- Handlingsplaner för att öka kunskapsnivån hos folkbiblioteken avseende de prioriterade grupperna (personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna, personer med annat modersmål än svenska samt barn och unga) är framtagna.
- Antal fortbildningstillfällen av, för och med folkbibliotekspersonal som berör målet.
- Deltagande från samtliga folkbibliotek vid fortbildningar som berör mänskliga rättigheter och de prioriterade grupperna.
- Antal projektbidrag till folkbiblioteken där verksamhet riktad till, av, med och för de prioriterade grupperna är ett kriterium för bidrag.

3. genom fortbildning stärka kunskapen hos folkbibliotekspersonal och verksamhetsansvariga om barnrättsfrågor. FN:s konvention om barnets rättigheter ska implementeras i folkbibliotekens ordinarie verksamhet.

Indikatorer:

- En handlingsplan är framtagen under 2020.
- Antal fortbildningstillfällen av, för och med folkbibliotekspersonal som berör målet.
- Antal folkbibliotek som genomför barnrättsprövning/ barnbokslut för sin

verksamhet

- Antal folkbibliotek med barnrättsombud.

4. tillsammans med folkbiblioteken verka för ett minskat digitalt utanförskap inom ramen för den regionala digitaliseringsstrategin.

Indikatorer:

- En handlingsplan är framtagen under 2021.
- Antal fortbildningstillfällen av, för och med folkbibliotekspersonal som berör målet.
- Antal projektbidrag till folkbiblioteken där verksamhet som syftar till att minska det digitala utanförskapet är ett kriterium för bidrag.

5. tillsammans med folkbiblioteken i länet verka för att dessa får en ökad relevans för sina kommuninnevånare. Basen för allmänhetens användning av, och deltagande i, folkbibliotekens tjänsteutbud ska bli bredare.

Indikatorer:

- Antalet meröppna folkbibliotek.
- Antalet folkbibliotek som genomför organiserade dialoger om den egna verksamheten med invånarna.
- En modell för att ta fram nyckeltal och statistik för folkbibliotek kopplat till mänskliga rättigheter är framtagen under planperioden.
- Antalet användare av MTM:s tjänst Legimus i Örebro län.
- Antalet HBTQ-diplomerade och/eller certifierade folkbiblioteksenheter.
- Antalet folkbibliotek som inte tar ut avgifter för försenade utlånade medier och för fjärrlån.
- Antal fortbildningstillfällen som syftar till att stärka folkbibliotekens roll som kulturarrangör.

6. stimulera och stödja folkbibliotekens litteraturfrämjande arbete i hela länet.

Indikator:

- En strategi för litteraturfrämjande verksamhet är framtagen tillsammans med folkbiblioteken.
- Antal projektbidrag till folkbiblioteken där verksamhet som syftar till att stärka litteraturens ställning är ett kriterium för bidrag.
- Antal litteraturfrämjande arrangemang på folkbiblioteken har ökat.

7. verka för att samtliga kommuner i Örebro län ska ha aktuella och formellt antagna biblioteksplaner.

Indikatorer:

- Antalet kommunala biblioteksplaner som beskriver hur arbetet med de prioriterade grupperna ska genomföras.

- Antalet kommunala biblioteksplaner som beskriver hur folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.
- Antalet kommunala biblioteksplaner som beskriver hur folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.
- Antalet kommunala biblioteksplaner som beskriver hur folkbiblioteken ska främja läsning och tillgången till litteratur.
- Antalet kommunala biblioteksplaner som beskriver hur folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.
- Antalet kommunala biblioteksplaner som beskriver skolelevers tillgång till skolbibliotek.

8. stimulera och stödja folkbibliotekens läsfrämjande arbete utifrån Kulturrådets handlingsprogram för läsfrämjande¹⁰ samt Läsdelegationens slutbetänkande¹¹.

Indikatorer :

- Ett förslag till handlingsplan är framtagen under planperioden.
- Antal fortbildningstillfällen av, för och med folkbibliotekspersonal som berör målet.
- Antalet projektbidrag till folkbiblioteken där läsfrämjande verksamhet är ett kriterium för bidrag.
- Antal antagna kommunala läsfrämjandeplaner.
- Ökad samverkan mellan den regionala biblioteksverksamheten, folkbiblioteken och andra aktörer med ett språkutvecklande uppdrag inom Bokstart Örebro län.

9. verka för att kunskaperna hos folkbibliotekspersonalen ökar, så att de upplever en större trygghet när folkbiblioteken möter det digitala samhällets utmaningar.

Indikatorer:

- Resultatet från självskattningstest i projektet ”Digitalt först med användaren i fokus” ska vara högre vid projektets slut än vid projektets början.
- Minst 80% av bibliotekspersonalen på folkbiblioteken ska vid projektet ”Digitalt först med användaren i fokus” slut ha en användarprofil i fortbildningstjänsten Digiteket.
- Andelen av folkbibliotekens verksamhetsansvariga som uppger att förmågan har stärkts att leda digital förändring efter projektets slut.
- Antal fortbildningstillfällen av, för och med folkbibliotekspersonal som

¹⁰ <https://www.kulturradet.se/publikationer/handlingsprogram-lasframjande/>

¹¹ <https://www.regeringen.se/49f088/contentassets/39759a0cb5234aa08340c7243e371908/barns-och-ungas-lasning--ett-ansvar-for-hela-samhallet-sou-201857.pdf>

berör målet.

- Antal projektbidrag där kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet är ett kriterium.
- En handlingsplan för den regionala biblioteksverksamhetens fortsatta arbete med digitalisering är framtagen under perioden.
- Antalet folkbibliotek som samverkar med Region Örebro län om information till allmänheten om 1177 Vårdguiden.

10. tillsammans med folkbibliotekens verksamhetsansvariga ta fram ett förslag till en modell för utökad samverkan mellan regionen och kommunerna.

Indikatorer:

- Antalet stödtilfällen till folkbibliotekens verksamhetsansvariga.
- Antalet informationstillfällen till folkbibliotekens ansvariga facknämnder.
- Antalet besök till folkbiblioteken.
- En modell för samverkan mellan kommunerna och Region Örebro län inom folkbiblioteksområdet är antagen under planperioden.
- Antal projektbidrag där samverkan är ett kriterium.

11. genomföra ett projekt i syfte att stärka folkbibliotekens och andra aktörers arbete med biblioterapi i Örebro län.

Indikatorer:

- En projektplan är framtagen 2020.
- Antal fortbildningstillfällen.
- Antal projektbidrag som berör biblioterapi.

Litteraturfrämjande verksamhet

2013 lyftes litteratur in som eget konstområde i samverkansmodellen. Uppdraget för Region Örebro läns litteraturfrämjande verksamhet är enligt den regionala kulturplanen att:

- stärka den litterära kulturella infrastrukturen i Örebro län och synliggöra litteratur och litterära upphovspersoner i länet med syfte att främja litteraturen som konstform.
- stärka det litterära skapandet bland länets invånare oavsett bakgrund och kön med ett särskilt fokus på unga.
- genom omvärldsbevakning och kompetensutveckling främja litteraturutvecklingen i länet.
- genom regionalt och nationellt samarbete främja litteraturutvecklingen i länet.

Ett projekt med stöd från Statens kulturråd - Litteratur Örebro län - avslutas under 2020. En viktig del i uppdraget är därför att arbeta fram en mer varaktig struktur för hur det regionala uppdraget ska utformas från och med 2021.

Mål:

Region Örebro län vill 2020–2023 skapa en hållbar och långsiktig infrastruktur för att främja litteratur i hela länet, i samverkan med fler aktörer.

Indikatorer:

- En handlingsplan är framtagen för hur den litteraturfrämjande verksamheten ska genomföras efter projektidens slut.
- Antal samverkanstillfällen med andra aktörer.
- Antal anordnade arrangemang som genomförts med stöd av Region Örebro läns litteraturfrämjande verksamhet.

Sjukhusbibliotek

Sjukhusbibliotek delas in i medicinsk biblioteksverksamhet och patientbibliotek. Båda verksamhetsformerna ingår i regionsamarbetet Eira¹² som drivs av SKRs intressebolag, Inera. Eira syftar till att ge all hälso- och sjukvårdspersonal tillgång till relevant och efterfrågat innehåll, framför allt genom licensavtal för vetenskapliga e-tidskrifter. Sjukhusbiblioteken medverkar även i de användarundersökningar som Eira genomför.

Medicinsk biblioteksverksamhet

De medicinska biblioteksverksamheterna fungerar som kunskapsstöd för sjukhuspersonal och kliniker så att dessa kan utföra sina uppdrag på ett kvalitetssäkrat sätt. De medicinska biblioteksverksamheterna är en del av Region Örebro läns forskningsorganisation. På de medicinska biblioteken finns informationsspecialister med hög kompetens, redo att både bistå med sökningar, stöd och utbildning samt att underlätta för hälso- och sjukvårdspersonalen att smidigt komma åt vetenskapliga resurser när de behöver dem. De medicinska biblioteken är viktiga medspelare i hälso- och sjukvårdens strävan att ge den bästa evidensbaserade vården. Medicinska bibliotek finns på lasaretten i Karlskoga och Lindesberg samt i samverkan med Örebro universitet på Campus USÖ. Ansvarig nämnd för de medicinska biblioteken är Hälso- och sjukvårdsnämnden. Folk tandvården har därtill ett eget medicinskt bibliotek med Folk tandvårdsnämnden som ansvarig politisk instans.

¹² Se <https://www.inera.se/tjanster/eira/>

Medicinska biblioteket, Campus USÖ

Sedan 2014 finns ett avtal mellan Region Örebro län och Örebro universitet om leverans av biblioteks- och informationstjänster till Region Örebro län genom universitetsbibliotekets försorg. Det medicinska biblioteket vid Campus USÖ är därför ett gemensamt bibliotek som är tillgängligt för studenter och forskare vid universitetet samt för personal vid Region Örebro län. Biblioteket på Campus USÖ är öppet med bemanning 39 timmar/ vecka, men har även meröppet 112 timmar/ vecka. Meröppet innebär att det är tillgängligt för personal vid Region Örebro län, men obemannat, utöver de ordinarie öppettiderna. Biblioteket på Campus USÖ utgör enligt avtalet en enhet vid Örebro universitetsbibliotek och bemannas av personal från universitetet. Biblioteket ingår i infrastrukturen för samverkan mellan universitet och regionen om medicinsk utbildning och forskning samt utveckling av hälso- och sjukvården i Örebro län.

Det medicinska e-biblioteket är en gemensam stödresurs för forskning för länets tre sjukhus. E-biblioteket är tillgängligt för samtliga anställda vid Region Örebro län. Det administreras av universitetsbiblioteket och kan nås av anställda vid Region Örebro län via webb och intranät.

Enligt universitetsbibliotekets verksamhetsidé ska det bidra till kunskap för säker vård inom Region Örebro län genom att:

- arbeta proaktivt i samarbete med sina målgrupper och med lyhördhet för deras behov
- tillhandahålla och tillgängliggöra relevanta informationsresurser
- ge kvalificerat stöd i informationssökning
- erbjuda en pedagogiskt utformad fysisk och digital lärandemiljö som främjar lärande och kreativitet
- bidra till att regeringens målbild om öppen tillgång till vetenskapliga publikationer och forskningsdata uppnås.

Region Örebro läns påverkan på, och uppföljning av, tjänsteinnehåll och mål för verksamheten sker genom en lokal samrådsgrupp. Region Örebro läns kontaktperson och ombud för samarbetet är en av verksamhetscheferna inom FoU-enheten vid USÖ. Även om huvudmannaskapet för det medicinska biblioteket Campus USÖ ligger hos universitetsbiblioteket, och därmed utanför ramarna för biblioteksplanen, påverkar verksamheten andra delar inom regionen. Framför allt när det gäller åtkomsten till det medicinska e-biblioteket som administreras via Campus USÖ. Universitetet är därmed Region Örebro läns viktigaste samverkanspart när det gäller biblioteksverksamhet på regionens sjukhus.

För anställda vid Region Örebro län erbjuder Medicinska biblioteket stöd i:

- undervisning och handledning i informationssökning och publiceringsfrågor,
- litteratursökningar,
- undervisning och support i referenshanteringsprogrammet EndNote,
- fjärrlån av artiklar, böcker och annat material som inte finns på biblioteket,
- inköp av böcker till regionens kliniker och enheter,
- information och utbildning i databaser, artikelsökning och e-böcker med mera till kliniker och primärvårdsenheter.

Biblioteksverksamheten följs upp genom att statistik lämnas till Kungl. Biblioteket. Verksamheten beskrivs i universitets årliga verksamhetsberättelse och rapporteras vid samrådsmöten med företrädare för Region Örebro län.

Medicinska biblioteket, Lindesbergs lasarett

Det medicinska biblioteket vid Lindesbergs lasarett är en del av dess utvecklingsenhet inom Närsjukvårdsområde norr. Bibliotekarien ansvarar, i samråd med utvecklingschefen och sjuhusstaben, för bibliotekets utformning, innehåll, samverkan och kommunikation med övriga verksamheter på lasarettet samt ekonomi.

Bibliotekarien ansvarar för bokinköp och tidskriftsprenumerationer utifrån budget och önskemål från personalen. Bibliotekariens uppdrag består av två delar. Ett medicinskt bibliotek samt ett patientbibliotek. Biblioteket är bemannat 48 timmar i veckan.

Tillsammans med det medicinska biblioteket i Karlskoga planeras ett byte av gemensamt biblioteksdatasystem under 2020.

Uppdraget är att:

- bidra till att forskning och utveckling inom hälso- och sjukvårdens verksamheter stimuleras.
- medverka till att alla medarbetare inom hälso- och sjukvården har tillgång till medicinsk information.
- medverka till att medicinsk information omsätts i praktisk evidens.
- stödja och underlätta så att klinisk forskning kan bedrivas.
- tillhandahålla ett relevant utbud av medicinsk information genom databaser, tidskrifter och litteratur.
- arbeta för vidareutveckling av tjänster som gör åtkomsten till medicinska resurser för hälso- och sjukvårdens medarbetare enklare.

Biblioteksverksamheten följs upp och utvärderas årligen genom att statistik lämnas till Kungl. Biblioteket samt genom samtal mellan bibliotekarie och utvecklingschef.

Karlskoga Medicinska Bibliotek, Karlskoga lasarett

Det medicinska biblioteket vid Karlskoga lasarett är en del av Närsjukvårdsområde väster och består av en bibliotekarie på heltid och en halvtids biblioteksassistent. Biblioteket är bemannat ca 26 timmar i veckan.

Medicinska biblioteket vid Karlskoga lasarett

- syftar till att stötta personalen i sin yrkesmässiga kompetensutveckling och att hjälpa studenter inom vårdutbildningarna att hitta kurslitteratur.
- stöttar forskande medarbetare, andra anställda och studerande med litteratur inom sina specialområden med vårdinriktning.
- bedriver utbildning i informationssökning efter förfrågan, för studenter och personal.
- bidrar till forskarnas informationssökning genom att tillhandahålla litteratur och artiklar.

Tillsammans med det medicinska biblioteket i Lindesberg planeras ett byte av det gemensamma biblioteksdatasystemet under 2020.

Biblioteksverksamheten följs upp och utvärderas årligen av genom att statistik lämnas till Kungl. Biblioteket samt genom samtal mellan bibliotekarie och närmaste chef.

Folktandvårdens bibliotek

Biblioteket på Folktandvårdens Centrum för specialisttandvård har ett begränsat antal böcker som kan utnyttjas av all personal inom Folktandvården Region Örebro län. En person är anställd 4 timmar i veckan för att sköta verksamheten.

Verksamheten syftar till att:

- tillhandahålla relevant litteratur (facklitteratur + facktidskrifter) främst för pågående utbildning och forskning samt specialistverksamhet inom Folktandvården, Region Örebro län.
- erbjuda viss kopieringsservice för utbildning och forskning.
- erbjuda läsmiljö (yrkesrelaterad litteratur) för personal inom Folktandvården, Region Örebro län.
- vara en kanal till Medicinska biblioteket/Universitetsbiblioteket.
- vara tillgängligt för personal inom Folktandvården, Region Örebro län.

Uppföljning sker dels inom Folktandvårdens FoUU-organisation, dels i form av regelbundna avstämningar med Medicinska biblioteket/Universitetsbiblioteket.

Patientbibliotek

Patientlagen (2014:821) föreskriver att patienter och närstående ska få möjlighet att medverka vid utformningen och genomförandet av vården, vilket förutsätter att patienterna har tillgång till korrekt information och evidens för att aktivt kunna delta i beslut kring den egna vården. Tillgång till ett välutrustat bibliotek kan vara ett sätt för

patienter och anhöriga att kunna inhämta information om sjukdomstillstånd. Patientbiblioteket tillhandahåller därför medicinsk information som är anpassad för personer utan medicinska förkunskaper. Forskning visar att skönlitteratur kan påskynda tillfrisknande och öka patienters och vårdanställdas allmänna välmående genom läsning, det gäller såväl barn såväl som vuxna. Särskilt i slutenvården kan läsning vara en flykt samtidigt som det kan leda till ökade insikter om den egna livssituationen och nya vägar till välbefinnande. Med patienten i fokus skall patientbiblioteket erbjuda individuell service vilket innebär att det ska finnas möjlighet att låna olika typer av media t.ex. tidskrifter, musik, film eller ett brett utbud av litteratur.

Ansvarig förvaltning för patientbiblioteket är Region Örebro läns Hälso- och sjukvårdsförvaltning. Ansvarig nämnd för patientbiblioteket är Hälso- och sjukvårdsnämnden.

Patientbiblioteket, Lindesbergs lasarett

Patientbiblioteket vid Lindesbergs lasarett bedrivs i personalunion med det medicinska biblioteket. Den ansvariga bibliotekarien har i stort sett samma ansvarsområden när det gäller medieförvärv och budget.

Patientbiblioteket har i uppdrag att stödja tillfrisknande och ge kulturell stimulans till lasarettens patienter och att stärka patientsäkerheten. Biblioteket är en rekreationsplats på sjukhuset och bedriver uppsökande verksamhet på klinikerna.

Personalen informerar om Myndigheten för tillgängliga mediers tjänst Legimus och lånar ut Daisytalböcker till patienter med funktionsnedsättning. Det finns även en hylla med speciellt lättläst litteratur. För den finsktalande minoritetsgruppen finns sjukvårdsupplysningsbroschyrer och litteratur att tillgå. Det finns även skönlitteratur på engelska.

Karlskoga Patientbibliotek, Karlskoga lasarett

Även patientbiblioteket på Karlskoga lasarett bedrivs i personalunion med det medicinska biblioteket. Syftet med verksamheten är att betjäna ineliggande patienter och personal med litteratur och främja läsande hos personalen. Patientens vistelse på sjukhuset ska lättas upp genom litteraturförmedling.

Personalen informerar om Myndigheten för tillgängliga mediers tjänst Legimus och lånar ut Daisytalböcker till patienter med funktionsnedsättning. Det finns även en hylla med speciellt lättläst litteratur. För den finsktalande minoritetsgruppen finns ett mindre litteraturutbud att tillgå. Det finns även skönlitteratur på engelska. Patientbiblioteket har även tillgång till annan samhällsinformation och informerar om kulturaktiviteter i kommunen,

Patientbiblioteket, USÖ

Örebro kommun bedriver patientbiblioteksverksamheten på USÖ som entreprenad. Det betyder bland annat att bibliotekspersonalen tillhör Örebro kommun och att patientbibliotekets bibliotekskatalog är en del av Örebro Stadsbiblioteks katalog.

Patientbiblioteket syftar till att vara en del i omvårdnaden, behandlingen och rehabiliteringen av patienterna. Genom att stimulera det friska hos varje patient och erbjuda en möjlighet att låta tankarna ta paus från den egna sjukdomssituationen så främjas patientens tillfrisknande och välmående. Genom att förmedla böcker, musik, konst, film och annan media kan vårdsituationen både för patienter och anhöriga underlättas. I sina lokaler erbjuder patientbiblioteket en stimulerande miljö för avkoppling och rekreation.

Patientbiblioteket ska erbjuda patienter och närstående möjlighet att informera sig om hälsa, sjukdom, vård och behandling som komplement till den information som den vårdgivande personalen ger. Patientbiblioteket vill bli en attraktiv mötesplats för demokrati, information, litteratur och kultur. Fokusområden under 2020 är

- Konventionen om barnets rättigheter
- Nationella minoriteter och mångspråk
- Digitalt först

Utmaningar för verksamheten identifierade av bibliotekspersonalen är behovet av att:

- bygga en lärande organisation med tillitsbaserad styrning
- skapa nya strukturer för verksamhetsutveckling
- utveckla samarbetet med andra enheter så som psykiatri, lekterapi, sjukhusskolan osv.
- utveckla verksamheten på en realistisk nivå utifrån avtal, budget och resurser
- fortsätta utvecklingen av digitala arbetssätt

Patientbiblioteket är tillgängligt för besök 35,5 timmar per vecka. I ett angränsande rum finns möjligheten att läsa dagstidningar redan från klockan 8.00. Verksamheten innehåller bokvagnsronder för patienter som av olika skäl inte kan ta sig till biblioteket. Biblioteket deponerar även böcker på mottagningar, vårdavdelningar och i väntrum. Bibliotekets verksamhet omfattar barn och ungdomars behov av tillgång till media. I biblioteket finns därför en barn- och ungdomsavdelning som samverkar med Lekterapi och lärarna på sjukhuset. I alla avdelningar, mottagningar och väntrum, där barn befinner sig, finns ett urval av media som är anpassat för barn och ungdomar. Till utlåningsverksamheten finns möjligheten att låna konstverk. I ett skyltfönster i anslutning till entrén arrangeras utställningar. I bibliotekets mediesamling finns 40 olika språk representerade.

Patientbiblioteket ansvarar även för biblioteksverksamheten på de rättspsykiatriska avdelningarna i Mellringe. Verksamheten fungerar också som ett arbetsplatsbibliotek för vårdanställda. Patientbiblioteket genomför även egna arrangemang med till exempel författarbesök.

Varje vår sammanställer uppdragstagaren en verksamhetsberättelse. Denna redovisas genom ett uppföljningsmöte med representanter från sjukhusledningen och verksamhetsansvarig för patientbiblioteket. Verksamhetens statistik lämnas även till Kungl. Biblioteket.

Folkhögskolornas bibliotek

Folkbildning är ett samlingsbegrepp för det fria bildningsarbetet. Den bedrivs bland annat inom bibliotek, folkhögskolor och studieförbund med syfte att på ett demokratiskt och jämlikt sätt ge invånarna ny kunskap utanför den traditionella skolvärlden.

Det är Folkbildningsrådet som fördelar och följer upp statsbidrag till landets folkhögskolor. Statens syften med stödet är att:

- stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin
- bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen
- bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället
- bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

Region Örebro län driver folkhögskolorna i Fellingsbro och Kävesta. Ansvarig förvaltning är Regional utveckling, område Utbildning och arbetsmarknad. På den politiska nivån är Regional tillväxtnämnd ansvarig i dess roll som folkhögskolestyrelse.

I tillväxtnämndens verksamhetsplan lyfts det livslånga lärandet fram och att Region Örebro län bidrar till att det livslånga lärandet stärks samt att fler fullföljer och avslutar sin grundläggande utbildning. Verksamheterna på folkhögskolorna bidrar till en bättre kompetensförsörjning där utbildningsutbudet och efterfrågan matchar varandra. Den regionala utvecklingsstrategins effektmål om Eftergymnasial utbildning och Övergång till högre studier har bäring på folkhögskolornas verksamhet. Folkhögskolebiblioteken är ett verktyg för att nå dessa mål.

Skolbiblioteket, Fellingsbro folkhögskola

Skolbiblioteket spelar en viktig roll i den pedagogiska verksamheten. Biblioteket är centralt beläget, välutrustat och bemannat under större delen av skoltiden. Lärare och

bibliotekarie arbetar tillsammans aktivt med språkutvecklande insatser för att stärka dialog, läsförståelse, läsförståelse och läslust. Samarbete sker även när det gäller undervisning i informationssökning och källtillit. Skolan arbetar för att fördjupa samarbetet mellan biblioteket och de olika arbetslagen för att i högre utsträckning ta till vara bibliotekets pedagogiska potential.

Biblioteket samverkar med andra bibliotek genom att erbjuda låntagare fjärrlån från folkbiblioteken i Lindesberg och Örebro samt från övriga bibliotek via Libris. Biblioteket har åtkomst till Utrikespolitiska Institutets Landguiden via Lindesbergs stadsbibliotek och delar bibliotekskatalog med lasarettsbiblioteken i Karlskoga och Lindesberg. Biblioteket har samma öppettider som skolan, 7.00 till 23.00. Bibliotekarie finns på plats under skoltid fyra dagar i veckan, totalt cirka 30 timmar.

Eftersom folkhögskolan vänder sig särskilt till personer med funktionsvariation ägnas stor uppmärksamhet åt tillgänglighet. Biblioteket har därför ett stort utbud av lättlästa böcker, i många fall med tillhörande ljudbok. Alla som har behov av och är berättigade till att läsa talböcker erbjuds att bli låntagare via Myndigheten för tillgängliga mediers tjänst Legimus. Skolan erbjuder samtliga deltagare inlästa läromedel från Inläsningstjänst.

Skolan har många kursdeltagare med annat modersmål än svenska. Även för dem spelar lättlästa böcker på svenska och engelska, med eller utan ljudbok, en viktig roll. Lexikon tillhandahålls på förekommande språk.

Vid Fellingsbros folkhögskolas verksamhet i Örebro finns ett mindre bibliotek.

Skolbiblioteket vid Fellingsbro folkhögskola syftar till att:

- utgöra en pedagogisk resurs för kursdeltagare och personal
- främja deltagarnas språk- och kunskapsutveckling
- väcka läslust och stimulera till läsning
- väcka nyfikenhet och ge förutsättningar för ett aktivt och kritiskt kunskapssökande
- vara en resurs för pedagogernas utveckling, lärande och fortbildning, både individuellt och som grupp
- spegla skolans profil med inriktning mot personer med funktionsvariation
- spegla skolans kurser
- spegla statens syften med folkbildningen

Verksamhetsmål för skolbiblioteket vid Fellingsbro folkhögskola är att:

- utveckla samarbetet med den pedagogiska personalen för att stödja kursdeltagarnas läslust och kunskapsbyggande.

- utöka de läsfrämjande insatserna och arbeta strukturerat med att stärka läsförmåga, läsförståelse och läslust.
- handleda och undervisa deltagare och pedagoger i informationssökning och källtillit.
- tillhandahålla ett aktuellt och varierat utbud av både tryckta och elektroniska medier, inklusive olika databaser.
- erbjuda ett stort urval av lättlästa böcker.
- erbjuda inlästa läroböcker via Inläsningstjänst.
- erbjuda alla som är berättigade möjlighet att ta del av Legimus talböcker.
- erbjuda stöd även till distansstuderande.
- anpassa mediebeståndet till skolans kurser och profil samt till folkhögskolans prioriterade områden.
- synliggöra andra kulturer genom inköp av skönlitteratur från olika delar av världen.
- vara öppet och i huvudsak bemannat under skoltid.
- samarbeta med andra bibliotek för kompletterande medieförsörjning.
- tillhandahålla väl fungerande datorer för informationssökning.

De områden skolbiblioteket kommer att fokusera på de närmaste åren är att:

- vidareutveckla och ytterligare stärka samarbetet med den övriga pedagogiska personalen
- väcka lust och intresse för läsning bland deltagarna på skolan
- hitta lättlästa faktaböcker för vuxna

Uppföljning sker i ledningsgruppen, på arbetslagsmöten med övriga pedagoger samt i medarbetarsamtal.

Skolbiblioteket, Kävesta folkhögskola

Kävesta folkhögskolas bibliotek verkar i första hand inom litteratur, bildning och utbildning. Biblioteket är en plats där deltagarna kan söka information till skolarbete eller för egen förkovran i form av facklitteratur, skönlitteratur eller tidskrifter. Biblioteket är öppet alla vardagar mellan 8-17. Internatdeltagarna har tillgång till biblioteket även på helger och kvällar till 22. Biblioteket är bemannat av biblioteksansvarig cirka 3 timmar/vecka.

Biblioteksansvarig medverkar tillsammans med folkbibliotekspersonal i aktiviteter i samarbete med region Örebro läns litteraturfrämjande verksamhet. Genom ämnet Vetenskaplig förberedelsekurs (VFK) gör deltagare på allmän kurs och personal på skolan studiebesök på bland annat universitetsbiblioteket och olika arkiv för information om källor och informationssökning. Skolans profilkurs Konst- och form

har samarbete med Kumla bibliotek vid konstutställningar, vilka skolans övriga kurser även besöker.

Biblioteket erbjuder deltagare med läsnedsättning ett konto på talbokstjänsten Legimus. Samtliga deltagare har tillgång till Inläsningstjänst för läromedel. Biblioteket har även en del lättläst litteratur samt ljudböcker på cd-skivor. Skolan erbjuder olika tekniska verktyg som kan underlätta för deltagare med läs/skrivsvårigheter, exempelvis Smartpen och ClaroRead. Biblioteket har en tyst avdelning avsedd att ge möjlighet till att sitta i lugn miljö och läsa eller arbeta med uppgifter.

Skolan har av utrymmesskäl inte litteratur på de nationella minoritetsspråken, men försöker tillgodose efterfrågan om det skulle finnas behov. Biblioteket har lexikon på ett antal olika språk, däribland persiska och arabiska. I biblioteket finns även litteratur på lättläst svenska.

I den praktiska verksamheten är syftet med biblioteket att:

- tjäna som en lugn studieplats för skolans deltagare
- erbjuda vägar till informationssökning och fördjupning vid skolarbeten
- skapa läslust och möjligheter till läsning för skolans deltagare och personal
- ge förutsättningar för ett aktivt och kritiskt kunskapsökande och i detta vara en del i att främja demokratin
- spegla skolans kulturprofil, det vill säga skolans olika kurser,
- deltagarna känner sig delaktiga i bibliotekets verksamhet, exempelvis genom möjlighet att påverka inköp av litteratur.

Utvecklingsmål är att:

- utveckla arbetet med att tillgängliggöra resurser och databaser digitalt
- arbeta med informationssökning och källkritik för skolans deltagare och personal
- sprida information om de möjligheter som finns till läsning för alla
- bredda mångfalden i utbud av böcker, däribland litteratur från olika delar av världen.
- undersöka möjligheter för och utöka samverkan med andra bibliotek
- lyfta frågan om hur biblioteket ska kunna användas av personal och deltagare på skolan. I samband med detta även formulera en verksamhetsplan för verksamheten.

Uppföljning av målen sker i samband med att ny biblioteksplan förbereds.

Uppföljning

Biblioteksverksamheterna följer upp sina mål i biblioteksplanen var och en för sig i de system för internkontroll som är relevant för respektive enhet.

Källor

Tillväxt och hållbar utveckling i Örebro län. Regional utvecklingsstrategi 2018 – 2030

Örebro läns kulturplan 2020 – 2023

Region Örebro läns Omvärldsrapport 2020

God, jämlik och jämställd hälsa i Örebro län. Regional handlingsplan 2019 – 2022

Policy för Region Örebro läns arbete med kvalitet och utveckling

Handlingsplan för funktionshinderfrågor 2018 – 2020 (Region Örebro län)

Demokratins skattkammare. Förslag till nationell biblioteksstrategi (Kungl. Biblioteket)

Sjukhusbibliotek 2019 – för säkrare vård (Kungl. Biblioteket)

Nationella minoriteter, urfolket samerna och biblioteken. Lagar, konventioner och minoritetspolitik (Kungl. Biblioteket)

Kungl. Bibliotekets biblioteksstatistik

Funktionshinder och delaktighet. Positionspapper (SKR)

Bibliotekslagen (2013:801)

Styrkraft i funktionshinderspolicen, SOU 2019:23

Diskrimineringslagen (2008:567)

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)

Patientlagen (2014:821)

Språklagen (2009:600)

FN: deklARATION om mänskliga rättigheter

FN:s folkbiblioteksmanifest

FN:s konvention om barnets rättigheter

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Bilaga 1: Bibliotekslag (2013:801)

1 § I denna lag finns bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet. Det allmänna biblioteksväsendet består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet och utgörs av:

1. folkbibliotek,
2. skolbibliotek,
3. regional biblioteksverksamhet,
4. högskolebibliotek,
5. lånecentraler, och
6. övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet.

Ändamål

2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Ansvarsfördelning

3 § Bibliotekshuvudmän är kommunerna, regionerna, staten och, i fråga om vissa skolor, enskilda.

1. För folkbibliotek ansvarar kommunerna.
2. För skolbibliotek ansvarar kommuner, regioner, staten eller enskilda huvudmän i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. skollagen (2010:800).
3. För regional biblioteksverksamhet ansvarar regionerna och de kommuner som inte ingår i en region.
4. För högskolebibliotek vid universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) ansvarar staten.
5. För lånecentraler ansvarar staten.
6. För övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet ansvarar den som enligt särskilda bestämmelser är huvudman för verksamheten.

Om ett kommunalt eller statligt bibliotek drivs av någon annan än huvudmannen ansvarar huvudmannen för att den som driver biblioteket följer bestämmelserna i denna lag.

Prioriterade grupper

4 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

5 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

Folkbibliotek

6 § Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.

Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

7 § Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

9 § På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform.

Första stycket hindrar inte att folkbiblioteken tar ut

1. ersättning för kostnader för porto, fotokopiering och andra liknande tjänster, och
2. avgift för de fall låntagare inte inom avtalad tid lämnar tillbaka det som de har lånat.

Skolbibliotek

10 § Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek.

Regional biblioteksverksamhet

11 § Varje region och de kommuner som inte ingår i en region ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet.

Högskolebibliotek

12 § Det ska finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434). Dessa bibliotek ska svara för biblioteksverksamhet inom de områden som an knyter till utbildning och forskning vid universitetet eller högskolan.

Lånecentraler

13 § För en kompletterande informations- och medieförsörjning ska det finnas en eller flera lånecentraler.

Samverkan

14 § I syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.

15 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till varandras förfogande.

Skyldigheten att avgiftsfritt ställa litteratur till förfogande gäller inte för folk- eller skolbibliotek.

16 § Bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar hindrar inte att folk- eller skolbibliotek avgiftsfritt ställer litteratur till förfogande för ett bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet som är beläget utanför kommungränsen.

Biblioteksplaner

17 § Kommuner och regioner ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.

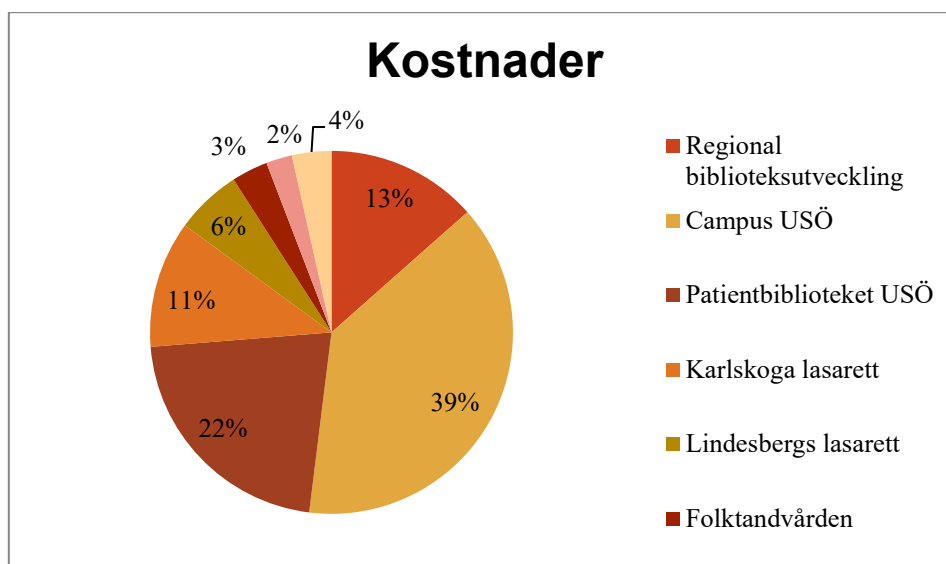
Uppföljning

18 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet.

Myndigheten ska tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används.

Bilaga 2: Kostnader och personal

Region Örebro läns kostnader för biblioteksverksamheter	År 2019	Antal fast anställda med ansvar för verksamheten
Regional biblioteksutveckling	2 085 000	4
Campus USÖ	5 956 559	5 ¹³
Patientbiblioteket USÖ	3 367 117	6 ¹⁴
Karlskoga lasarett	1 750 134	2
Lindesbergs lasarett	913 000	1
Folktandvården	500 000	1
Kävesta	360 000	1 ¹⁵
Fellingsbro	542 649	1
Summa	15 474 459	22

¹³ Anställda av Örebro universitet

¹⁴ Anställda av Örebro kommun

¹⁵ 0,25 tjänst fördelad på fler personer